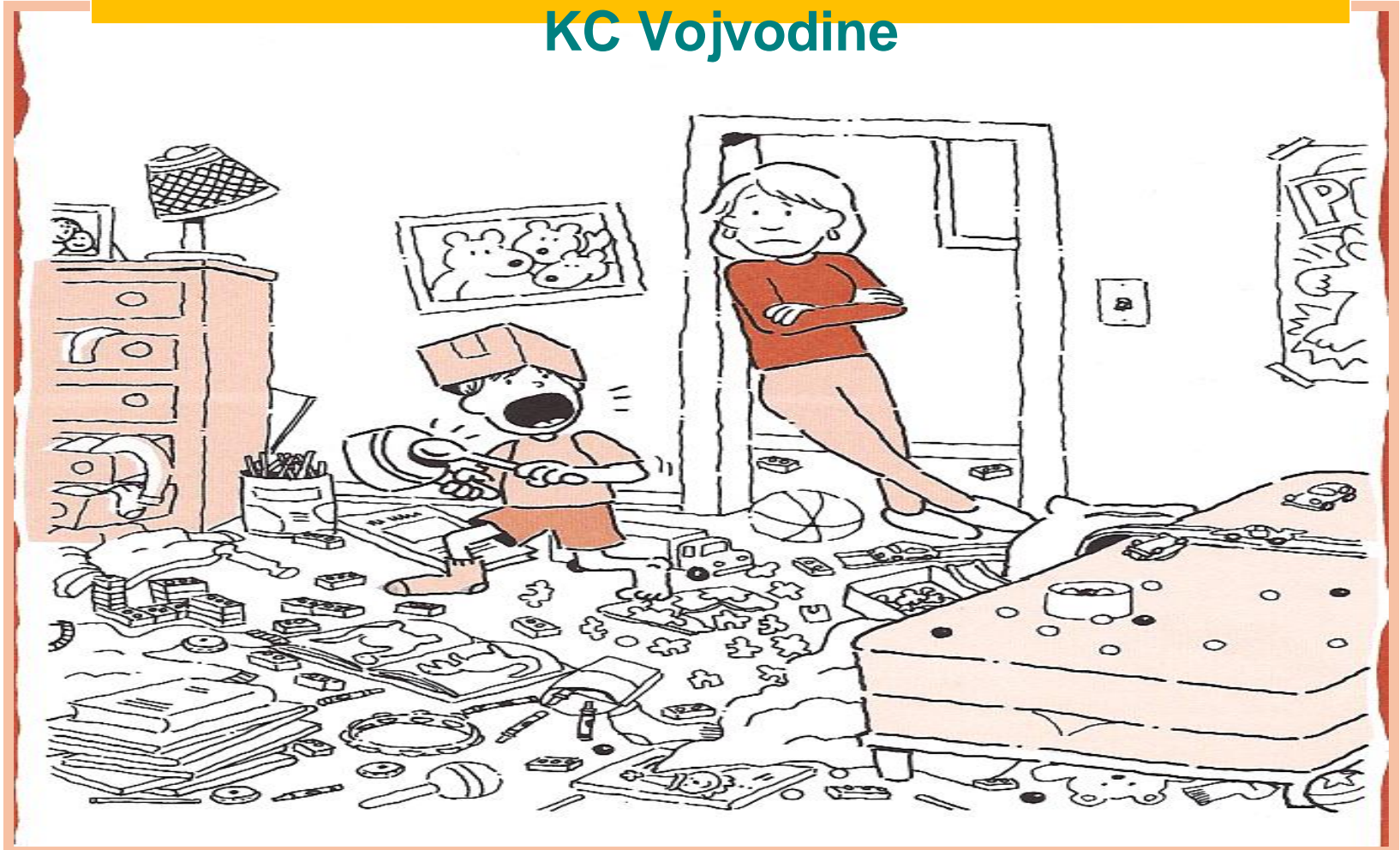


HIPERKINETSKI POREMEĆAJ

Ass mr sci.dr Svetlana Ivanović Kovačević
psihijatar

Centar za dečiju i adolescentnu psihijatriju
KC Vojvodine



Obeležja HKP:

- Pojava simptoma pre 7. godine
- Simptomi traju najmanje 6 meseci
- Prisutni u najmanje 2 sredine (škola, kuća)
- Oni su jasno neprimereni razvojnom uzrastu deteta i u potpunosti su maladaptivni

Šta je hiperkinetski poremećaj?

Slaba pažnja

- ✓ Ne pazi
- ✓ Ne završava zadatke
- ✓ Ne može da se organizuje
- ✓ Izbegava dugotrajan napor
- ✓ Gubi stvari, “zaboravan”
- ✓ Lako se ometa

Hiperaktivnost

- ✓ Vrpolti se
- ✓ Napušta klupu
- ✓ Trči/penje se preterano
- ✓ Ne može na miru da se igra/radi
- ✓ Uvek spreman “da krene”
- ✓ Mnogo priča

Impulsivnost

- ✓ Ne može da sačeka red
- ✓ Ishitren sa odgovorima
- ✓ Prekida druge
- ✓ Nameće se drugima

Kako prepoznati hiperaktivno dete u razredu?

- Tokom časa vrpolji se i klata na stolici, ustaje sa mesta i šeta se, trese rukama i nogama, dira stvari na klupi,
- na odmoru je stalno u pokretu, preterano trči po hodnicima, penje se, često ima nezgode i povrede
- preterano priča, ometa i prekida drugu decu u radu,
- ne sasluša instrukcije i učitelja do kraja, nestrpljivo je
- odgovara pre nego što ga nastavnik pita, ne može da sačeka svoj red

Kako prepoznati hiperaktivno dete u razredu?

- ne uspeva da održi pažnju na školskom sadržaju, ne uspeva da završi zadatke
- daje brzopleta rešenja, ne proverava zadatke, previdja detalje
- često odsutno mislima, nekoncentrisano, na momente “zablista “ u znanju
- zaboravlja šta ima za domaći, zaboravlja školski pribor u školi ili kod kuće
- često kasni
- neinhibirano u kontaktu sa učiteljicom i odraslima

POZITIVNA OBELEŽJA:

- **Spontanost**
- **Kreativnost**
- **Brzo mišljenje**, brže uočavaju suštinu, veze medju pojavama
- **Hiperfokus-** intenzivna koncentracija na ono što ih intresuje
- **Upornost**
- **Visok energetska naboja**
- **Vođe u neformalnim grupama-** entuzijazam, zabavnost, peduzimljivost
- **Prepoznavanje i podsticanje ovih osobina je od važnosti za samopoštovanje i smer u kom će se dete razviti .**

ŠTA HIPERAKTIVNI POREMEĆAJ NIJE?

- Nije posledica lošeg vaspitanja i roditeljstva
- Nije krivica i odgovornost deteta, nije izbor deteta
- Nije izraz lenjosti , bezobrazluka , nevaspitanja, neposlušnosti deteta

IOWA Connors skala procene

- Najčešće korišćena skala procene
- Skala ima 10 stavki koje procenjuju ponašanje
 - Subskala nepažnje i preterane aktivnosti
 - Subskala butnovnog/prkosnog ponašanja

1) Vrpolti se

2) Stvara čudne zvuke

3) Uzbuđen/na, impulsivan/na

4) Problemi pažnje, lako se omete

5) Ne uspeva da završi stvari koje započne (kratak obim pažnje)

6) Svadljivost

7) Pravi se pametan/na

8) Napadi besa (eksplozivno i nepredvidivo ponašanje)

9) Neposlušan/na

10) Nekooperativan/na

IOWA Conners Rating scale

	0	1	2	3	Total
Vrpolji se					
Mumla, ispušta čudne zvuke					
Razdražljiv, razdražljiva - impulsivno se ponaša					
Nepažljiv, nepažljiva, lako mu/joj se odvuče pažnje					
Ne završava zadatke					
Svadljiv, svadljiva					
Pravi se pametan; Pravi se pametna					
Temperamentan, temperamentna/ eksplozivno-nepredvidivo ponašanje					
Prkosan ; Prkosna					
Nesaradljiv; nesaradljiva					

IOWA Connors skala procene

- Svaka stavka se boduje od 0-3 (gde je 0 = uopšte ne i 3 = vrlo mnogo)
- **Maksimalni skor na svakoj subskali je 15**
- Niži skorovi ukazuju na napredovanje u simptomima
- **Skala se zadaje i nastavnicima i roditeljima**
- Obično se zadaje jedanput nedeljno kada se procenjuje efikasnost leka

EPIDEMIOLOGIJA

- 3% do 10% školske dece
- 3 do 4 puta češći kod dečaka
- Traje tokom školskog doba, ali se može produžiti na adolescenciju i odraslo životno doba – uz promenu simptoma

Broj stanovnika u Srbiji

7,3 mil

Prevalenca ADHD

**3-10 % školske dece
2% adolescenata**

Cela Srbija

Pts sa

ADHD

**~ 18.300-61.000 dece u osnovnoj školi
~ 1620 dece u srednjoj školi**

Beograd

3710-12.368

Vojvodina

4896-16.320

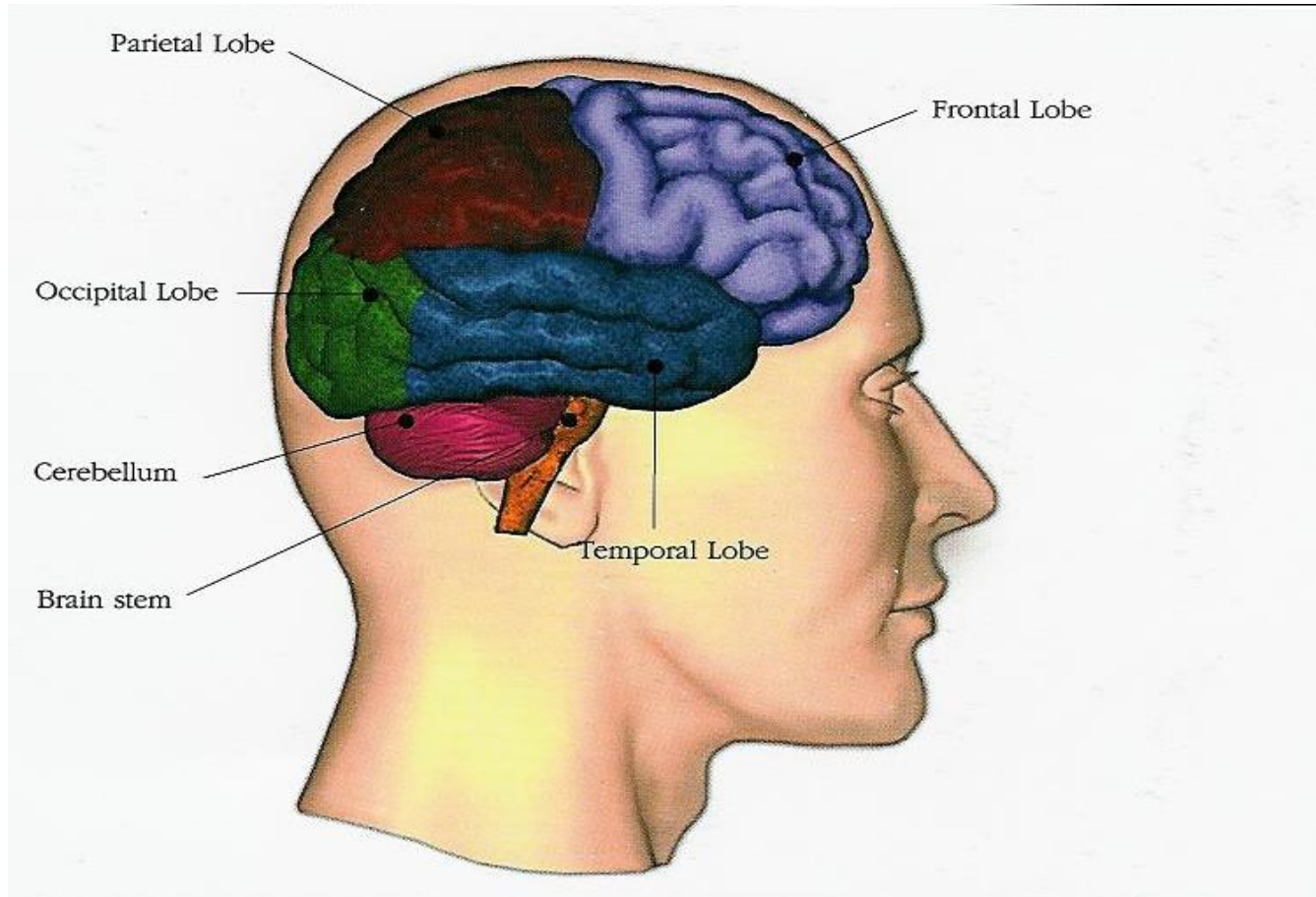
**3.000 pts bi bilo samo 5%
dece sa ADHD u Srbiji**

PROCENA BROJA DECE SA DIJAGNOSTIKOVANIM HKP

- U Srbiji kod ~ **400** dece dijagnostikovano HKP
- U Srbiji ~ **300** dece dobija metilfenidat

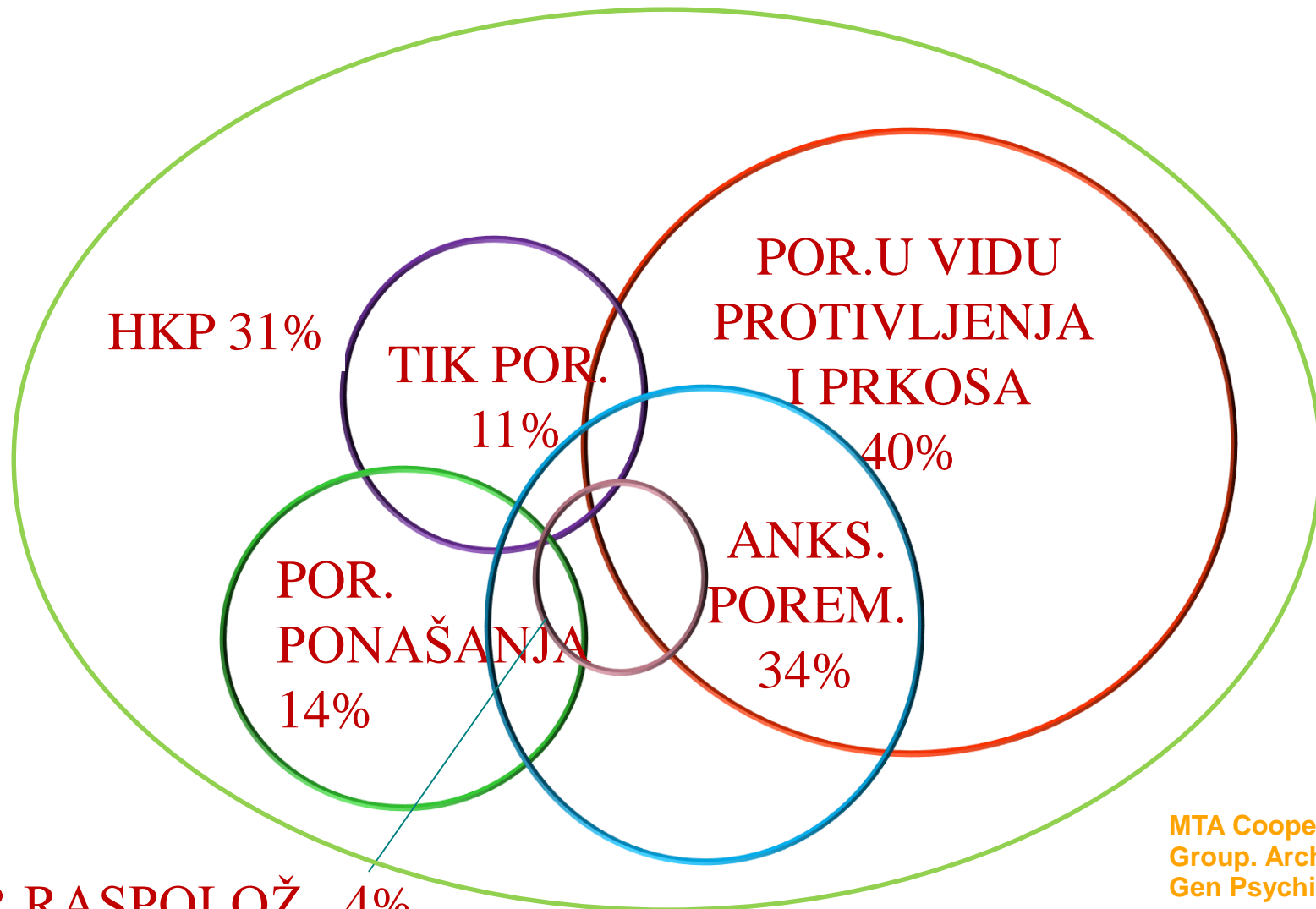


DISFUNKCIJA MOZGA KOD HKP



FMRI studije su pokazale da kod pacijenata koji imaju ADHD, mozak je manji u frontalnom lobusu (egzekutivne funkcije; planiranje, organizacija i izvršavanje zadataka po redu) i bazalne ganglije (kontrola i koordinacija motornih aktivnosti iz korteksa).

KOMORBIDITET



MTA Cooperative
Group. Arch
Gen Psychiatry 1999;
56:1088-1096

POR.RASPOLOŽ. 4%

PROGNOZA NELEČENOG HKP:

Zdravstveni sistem

50% ↑ udesa biciklima¹
33% ↑ urgentnom centru²
2–4 x udesa automobilima³⁻⁵

PACIJENT

Porodica

3–5 x ↑ razvoda ili
razdvajanja^{11,12}
2–4 x ↑ tuče sa braćom/
sestrama¹³

Škola/Posao

46% izbačeno⁶
35% odustalo⁶
Visoka nezaposlenost⁷

Društvo

Zloupotreba supstanci⁹
Raniji početak
Manje verovatno da će
prestati
po odrastanju¹⁰

Na radnom mestu

Odsustvo/smanjena
produktivnost¹⁴

¹DiScala et al, 1998.

²Liebson et al, 2001.

³NHTSA, 1997.

⁴⁻⁵Barkley et al, 1993, 1996.

⁶Barkley et al, 1990.

⁷Mannuzza et al, 1997.

⁸Biederman et al, 1997.

⁹Pomerleau et al, 1995.

¹⁰Wilens et al, 1995.

¹¹Barkley et al, 1991.

¹²Brown & Pacini, 1989.

¹³Mash & Johnston, 1983.

¹⁴Noe et al, 1999.

Lekovi koji se primenjuju u lečenju HKP-a

- **PSIHOSTIMULANSI** (jedini zvanično odobreni za tretman HKP!)
- **ANTIDEPRESIVI** (triciklici-Imipramin, Dezipramin,)
- **ANTIHIPERTENZIVI** (klonidin, guanfacin)
- **ANTIPSIHOTICI**
- **ANTIHISTAMINICI**
- **ATOMOXETINE** (blokira re-uptake norepinephrina)

Zablude o lekovima:

- **Predstavljaju nedovoljnu zamenu za dobro roditeljstvo**
- **Leče samo emocionalne probleme**
- **Smanjuju motivaciju**
- **Ne rešavaju problem**
- **Previše se prepisuju**
- **Ne poznaju se njihovi dugotrajni efekti**
- **Opasni su jer se razvija zavisnost od lekova**
- **Psihostimulansi paradoksalno deluju i efikasni su samo kod dece ali ne i kod odraslih sa HKP**

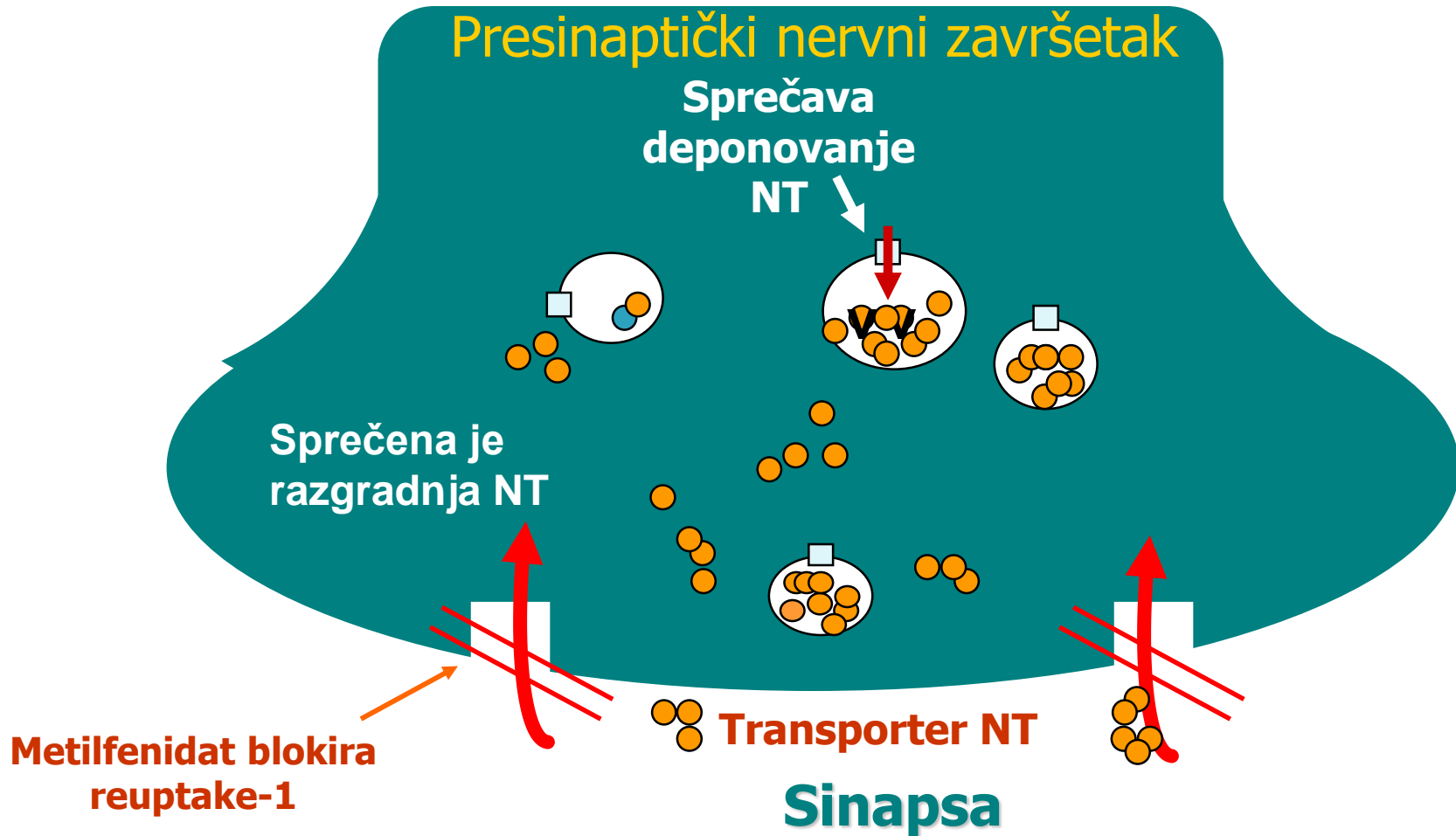
Istina o lekovima:

- **Stabilizuju stanje; dobro roditeljstvo doprinosi boljem ishodu poremećaja**
- **HKP nije emocionalni već biološki problem**
- **Poboljšavaju angažovanje i motivaciju**
- **Nisu dovoljno prepisivani u Evropi**
- **Potvrđeni pozitivni rezultati medikacije u periodu dužem od 2 godine**

PSIHOSTIMULANSI

- Kod 75-90% dece uspešno redukuju osnovne simptome poremećaja (slaba pažnja, hiperaktivnost, impulsivnost)
- Najčešće se prepisuje **metilfenidat** (MPH), primenju se još i amfetamin, dextroamfetamin i drugi
- Ako je tretman jednim stimulansom nedovoljno efikasan, preći na drugi, pre nego što se da druga grupa lekova

Mehanizam dejstva metilfenidat-a



Efikasnost metilfenidata u tretmanu HKP-a

- Poboljšanje školskih aktivnosti¹
- Poboljšanje socijalnih interakcija^{2,3}
- Smanjenje povreda^{4,5}
- Smanjenje rizika za pojavu bolesti zavisnosti^{6,7}
- Smanjenje agresivnosti⁸

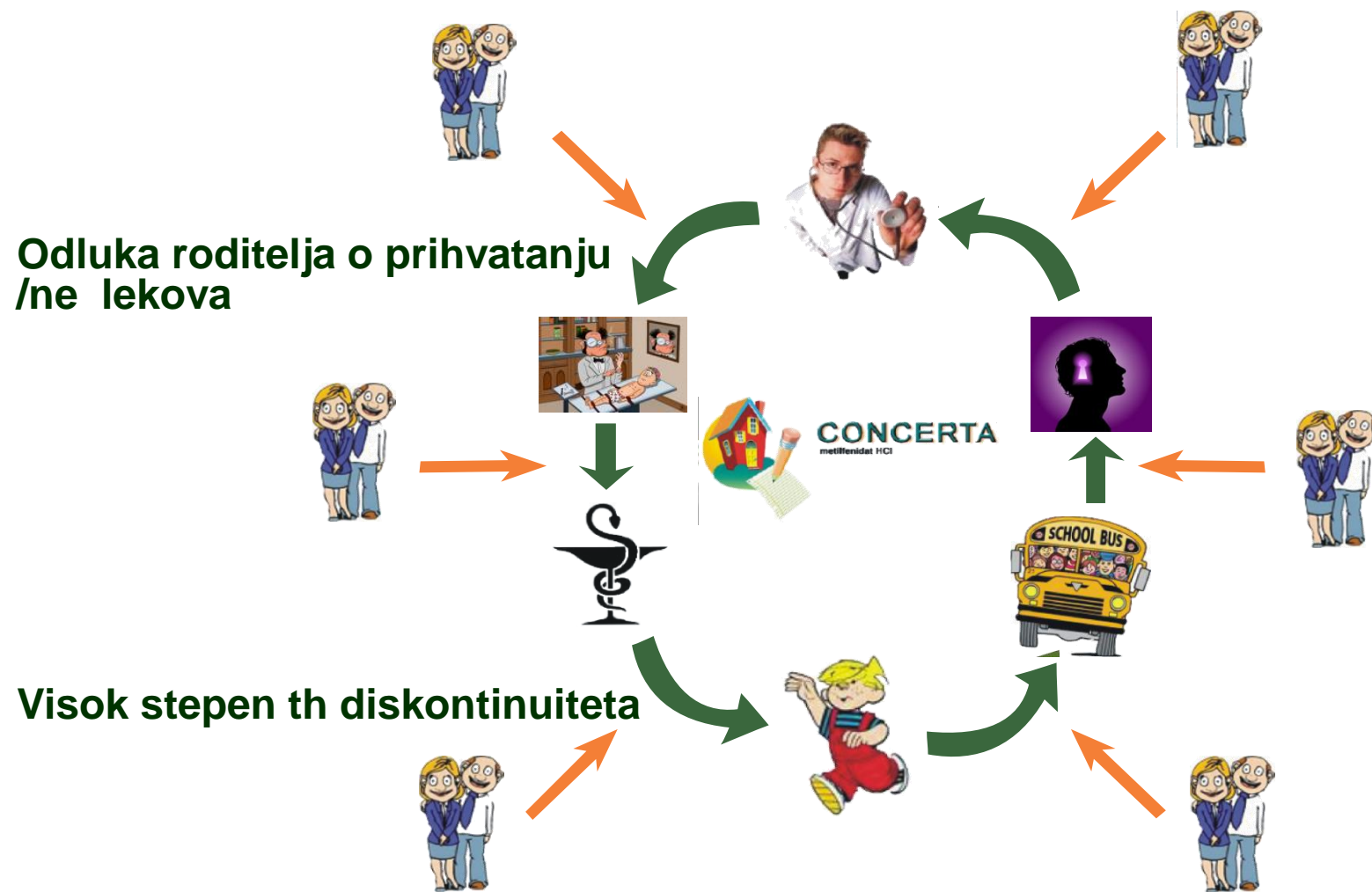
1. Pelham WE, et al. *Pediatrics*. 2001;107(6):e105.
2. Schachar RJ, et al. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 1997;36(6):754-763.
3. Pelham WE, et al. *Pediatrics*. 2001;107(6):e105.
4. Leibson CL, et al. *Ambul Pediatr*. 2006;6(1):45-53.
5. Kemner JE, and Lage MJ. *Am J Health-Syst Pharm*. 2006;63:317-322.
6. Fischer M, and Barkley RA. *J Clin Psychiatry*. 2003;64(suppl 11):19-23.
7. Wilens TE, et al. *Pediatrics*. 2003;111:179-185.
8. Connor DF, et al. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 2002;41:253-261.



Dickinson

*"That's the best I can do. If you'd like to see
another child psychologist ..."*

ADHD u multidisciplinarnom pristupu



I oni su imali HKP:

- **Mozart**
- **Thomas Alva Edison**
- **Albert Einstein**
- **Abraham Lincoln**
- **Edgar Allen Poe**
- **George Bernard Shaw**
- **Salvador Dali**

SAMO AKO SVI URADIMO PO NEŠTO..



**Doprinećemo samopouzdanju naših malih
pacijenata...**



I oni će biti spremni da prihvate izazove i savladaju prepreke!

